

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. ректора

проф. В.П. КРАВЕЦЬ

27 березня 2025 року

ПРОГРАМА

**додакового вступного випробування до аспірантури
для здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності А 4 Середня освіта**

Тернопіль- 2025

Програма фахового вступного випробування для вступу на навчання для здобуття третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти «доктор філософії». Спеціальність: А 4 «Середня освіта» галузь знань А1 «Освіта». Тернопіль, 2025. 9 с.

Укладачі: Сокол Мар'яна Олегівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов, Пришляк Оксана Юіївна, доктор педагогічних наук, професор, Цар Ірина Олегівна кандидат педагогічних наук, доцент

Ухвалено на засіданні кафедри іноземних мов (протокол № 9 від 20 березня 2025 р.).

Пояснювальна записка

На сьогодні в європейському суспільстві відзначають тенденції до розвитку кордонів та бар'єрів у міжкультурному спілкуванні, що у свою чергу формує потребу якісної мовної підготовки майбутнього фахівця в Україні. Основним завданням української освіти є забезпечення високої конкурентноспроможності майбутньому спеціалісту на ринку праці, тобто завдання полягає в розвитку фахової компетентності як і рідною, так і іноземною мовами. Зрозуміло, що відповідальність за надання освітніх послуг з української мови та іноземних мов, в основному, лягає на плечі вчителів мовників, тому проблема ефективної підготовки зазначених фахівців набуває особливої актуальності. Сучасна українська освіта відчуває потребу у професіоналах вищого рівня кваліфікації, як магістри, доктори філософії та звісно доктори наук, відповідно тому, вважаємо, що розробка і дотримання належних вимог до випробувань різних рівнів дасть змогу отримати висококваліфікованого педагога, який у майбутньому забезпечить якісну іншомовну освіту в країні.

Успішне складання вступного випробування з спеціальності Середня освіта 014 з метою здобуття ступеня доктора філософії дає право навчатися в аспірантурі факультету іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Вступний екзамєн з теорії і методики навчання іноземних мов / української мови зі спеціальності 014 Середня освіта має за мету виявити знання здобувача з історії розвитку методики навчання іноземних мов та української мови у школі, щодо особливостей розробки сучасного НМК з іноземної мови / української мови для ЗЗСО, формування багатомовної особистості сучасного випускника школи та викладання іноземної мови як *lingua franca* для міжнародного спілкування. Від здобувача очікують високий рівень володіння фаховими знаннями з методики навчання іноземних мов / української мови стосовно основних проблем міжкультурної комунікації і навчання мов у світовому просторі та актуальних проблем теорії та практики викладання мов у середній школі. Необхідним є знання нормативно-правової бази іншомовного навчання у середній школі (вітчизняний та зарубіжний досвід), концепцій інтегрованого навчання та інклюзії у викладанні іноземних мов / української мови згідно з чинною мовною політикою, затвердженою Міністерством освіти і науки України та у відповідності до рекомендацій Ради Європи щодо підтримки мовного різноманіття та формування багатомовної особистості. Суттєве значення має трактування методичних питань через призму їх взаємозв'язку з суміжними дисциплінами психолінгвістики, психології, лінгводидактики, мовознавства.

ВИМОГИ ДО ВСТУПНИКІВ НА ФАХОВОМУ ВСТУПНОМУ ВИПРОБУВАННІ

Фахове вступне випробування передбачає перевірку та оцінювання теоретичних знань, а також умінь і навичок у розв'язанні практичних завдань з дисциплін, включених у його програму.

Під час фахового вступного випробування вступник повинен продемонструвати сформованість комунікативної компетентності на рівні С1 (досвідчений користувач) відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти і рекомендацій Міністерства освіти і науки України №14/18.2-481 від 02.03.2005 р., а також знання основних тенденцій розвитку сучасної методики навчання іноземних мов та загальних питань, що розкривають зміст основних понять дисципліни.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБОВУВАННЯ У ФОРМІ УСНОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ СПІВБЕСІДИ

Серед загальних питань методики навчання іноземних мов / української мови є визначення предмету, завдання, її зв'язку з іншими науками – мовознавством, педагогікою, психологією, зокрема психолінгвістикою. Розкриття поняття «методу навчання», «стратегія навчання», «прийом навчання», «засобів та форм навчання». Основні методи навчання мов та їх характеристика. Співвідношення понять «мова» та «мовлення», навчальні одиниці мови та мовлення. Особливості дистанційного та змішаного навчання мови з використанням ІКТ, наочність та ТНЗ як засоби навчання, їх види та особливості використання на різних етапах навчання іноземних мов / української мови у школі.

Суть поняття «шкільний урок», його місце серед інших форм навчання, класифікації уроків, типи і структура уроку іноземної мови / української у школі.

Особливості змісту навчання іноземних мов / української мови у школі, його компоненти: мовний, мовленнєвий, соціокультурний, діяльнісний.

Підходи до навчання мов, їх характеристика та взаємодоповнюваність в навчанні. Особисто-орієнтований, комунікативний, компетентісний, інтегрований, експерієнційний, діяльнісний підходи до навчання мов. Розкриття суті співвідношення понять «компетентність» і «компетенція».

Орієнтовна тематика в межах якої відбудеться вступне випробування у формі усної індивідуальної співбесіди

1. Методика як наука про навчання мов. Зв'язок методики навчання мов із суміжними науками.
2. Історія розвитку методики навчання іноземних мов / української мови у середній школі.

3. Мета навчання мови у середній школі. Зміст навчання іноземних мов / української мови у середній школі.
 4. Базові методичні категорії: принцип, метод, методична система, методичний прийом.
 5. Засоби навчання іноземних мов / української мови у середній школі: їх типи, можливості використання на різних ступенях навчання. Технічні та нетехнічні засоби навчання.
 6. Проблема підручника і навчально-методичного комплексу з іноземної мови / української мови для ЗЗСО.
 7. Актуальні проблеми викладання іноземних мов / української мови у школах профільного спрямування
 8. Нормативно-правова база іншомовного навчання у середній школі (національний та зарубіжний досвід). Характеристика програми з іноземної мови для середньої школи: структура, зміст, розподіл матеріалу.
 9. Формування навчально-стратегічної компетентності чотирьох видів мовленнєвої діяльності учнів. Комплексний характер використання мовного матеріалу у вправах для розвитку основних видів мовленнєвої діяльності.
 10. Актуальні проблеми методики навчання другої іноземної мови у середній школі.
 11. Система вправ для навчання іноземної / української мови. Основні види і типи вправ. Особливості комунікативних вправ.
 12. Альтернативні методи оцінювання рівня сформованості комунікативної компетентності учнів.
 13. Вчитель словесник Нової української школи.
 14. Використання технології e-learning у середній школі. Новітні технології та методики навчання мов.
 15. Формування у школяра умінь XXI ст. засобами іноземної мови / української мови. Інтегроване формування професійно орієнтованої комунікативної компетентності школяра (старшокласника).
 16. Інклюзивні практики в навчанні мов.
 17. Навчання усного мовлення в початковій школі. Робота з мовленнєвими зразками і моделями.
 18. Формування багатомовної особистості в умовах полілінгвальності. Іноземна мова – Lingua Franca та методика навчання іноземних мов.
 19. Новітні технології та методики навчання мов.
 20. Інтенсивне навчання мов, його принципи та прийоми. Характерні особливості організації навчального процесу за інтенсивною методикою.
- Шляхи інтенсифікації навчального процесу з іноземної мови в середній школі.

**Взірці білетів до вступного випробування у формі усної індивідуальної
співбесіди**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №1

1. Методика як наука про навчання мов. Зв'язок методики навчання мов із суміжними науками.
2. Мета навчання мови у середній школі.
3. Засоби навчання іноземних мов у середній школі: їх типи, можливості використання на різних ступенях навчання.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №2

1. Історія розвитку методики навчання іноземних мов у середній школі.
2. Зміст навчання іноземних мов у середній школі.
3. Проблема підручника і навчально-методичного комплексу з іноземної мови / української мови для ЗЗСО.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №3

1. Базові методичні категорії: принцип, метод, методична система, методичний прийом
2. Технічні та нетехнічні засоби навчання.
3. Актуальні проблеми викладання іноземних мов / української мови у школах профільного спрямування.

Критерії оцінювання

Загальна оцінка за вступне випробування вступників на ступінь доктора філософії за спеціальністю Середня освіта 014 нараховується наступним чином: до базової оцінки у 100 балів, які вступник отримує автоматично, прийшовши на вступне випробування, додається кількість балів, отриманих за відповідь на питання екзаменаційного білету. Кожен білет містить 3 питання за змістом дисципліни вступного випробування. Таким чином, під час вступного випробування вступник може максимально отримати 200 балів. Загальна оцінка визначається за такою шкалою:

- 1) 190-200 балів – «відмінно»;
- 2) 175-189 балів – «добре»;
- 3) 160-174 балів – «задовільно»;
- 4) 100-159 балів – «незадовільно».

Критерії оцінювання представлені у таблиці 1.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ ВСТУПНИКА

кількість балів	рівень	характеристика відповіді
90-100	відмінний	Вступник демонструє всебічні систематизовані та глибокі знання з дисципліни, вміло застосовує їх на практиці, аргументовано доводить правильність своєї відповіді. Відповідь є повною, логічно викладеною та послідовною, не містить помилок.
85-89	високий	Вступник виявляє всебічні глибокі знання з предмету та вміє застосовувати їх на практиці. Вільно викладає свою думку та відповідає на поставлені питання. Відповідь є повною, логічно викладеною та послідовною, проте містить незначні помилки.
75-84	добрий	Вступник виявляє всебічні глибокі знання з предмету та вміє застосовувати їх на практиці. Вільно викладає свою думку та відповідає на поставлені питання. Відповідь є повною, логічно викладеною та послідовною, проте містить помилки і неточності.
65-74	посередній	Вступник виявляє загальні знання з предмету вступної дисципліни, виконує передбачені програмою завдання та оперує основними поняттями. Відповідь є повною проте в ній бракує чіткості та послідовності, присутні помилки.
60-64	задовільний	Вступник відтворює більшу частину матеріалу, виявляє розуміння основних положень, але пояснення не повні, без логічного аргументування думки. У відповіді присутні значні помилки.
0-59	незадовільний	Вступник має поверхневі знання з вступної дисципліни з значними прогалинами. Відповідь не повна, вступнику бракує вмінь аргументувати свою думку та робити висновки. У відповіді допущено ряд грубих помилок.

Рекомендована література та інформаційні джерела

1. Бабенко К.П. Деякі особливості активізації творчої уяви школярів у процесі контролю домашнього читання з англійської мови // Іноземні мови. -2000. – №1. – 18-19.
2. Биконя О.П. Організація самостійної позааудиторної роботи з англійської мови студентів економічних спеціальностей. Чернігів : ЧНТУ, 2015. 432 с.
3. Бражник Н.О. Розвиваючий аспект навчання іспанської мови в середній школі // Гуманістичні аспекти лінгвістичних досліджень і методики викладання іноземних мов. – К.: КДППМ, 1992. – С.98-102.
4. Вишневецький О.І. Методика навчання іноземних мов : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 206 с.
5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва ; пер. О. М. Шерстюк. Київ : Ленвіт, 2003. 261 с.
6. Задорожна І.П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки : монографія. Тернопіль : Вид-во ТНПУ, 2011. 414 с.
7. Зеня Л. Я. Навчання іноземних мов у старшій профільній школі: лекційно-практичний курс : навч. посіб. Горлівка : Видавництво ГДППМ, 2008. 340 с.
8. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. / за ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
9. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л.С.Панова та ін. Київ : Вид. центр «Академія», 2010. 327 с.
10. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / [Бігич О.Б., Бражник Н.О., Гапонова С.В. та ін.]; під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
11. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: курс лекцій: навч.-метод. посіб. / Бігич О.Б., та ін. ; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2010. 332 с.
12. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій : [навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр»] / [О.Б. Бігич, Н.Ф. Бориско, Г.Е. Борецька та ін.] ; за ред. С.Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2011. – 344 с.
13. Ніколаєва С. Ю., Задорожна І. П. Теоретичні засади історії методики навчання іноземних мов: монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. 298 с. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/23741>
14. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов. Київ : Ленвіт, 2008. 285 с.
15. Практикум з методики викладання англійської мови у середніх навчальних закладах: посіб. вид. 2-е, доп. і переробл. / С.Ю. Ніколаєва та ін. Київ : Ленвіт, 2004. 360 с.

16. Практикум з методики викладання німецької мови / С.Ю. Ніколаєва та ін. Київ : Ленвіт, 2007. 287 с.
17. Практикум з методики викладання французької мови / С.Ю. Ніколаєва та ін. Київ : Ленвіт, 2006. 432 с.
18. Сучасний студент у контексті особистісно-діяльнісного підходу: за результатами науково-методичних досліджень : колективна монографія / О. Б. Бігич та ін. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2014. 148 с.
19. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах : колективна монографія / С.Ю. Ніколаєва та ін. Київ : Ленвіт, 2015. 444 с.
20. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти. Дніпропетровськ : ДУЕП, 2005. 246 с.
21. Тарнопольський О.Б., Кожушко С.П. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів письма англійською мовою. Вінниця: Нова книга, 2008. 288 с.
22. Тарнопольський О. Б., Кабанова М. Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.
23. Черниш В.В. Методика формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої англomовної компетенції в говорінні: монографія. Київ : Ленвіт, 2013. 396 с.
24. Черноватий Л.М. Методика викладання перекладу як спеціальності : підр. для студ. Вінниця : Нова книга, 2013. 376 с.
25. Arends R.J. Learning to Teach / R.J. Arends. – New York: Random House, 1988. – 605 p.
26. Larsen-Freeman D. Techniques and Principles in Language Teaching / D. LarsenFreeman. – Oxford University Press, 1986. – 142 p.
27. Stern H.H. Fundamental Concepts of Language Teaching / H.H. Stern. – Oxford University